

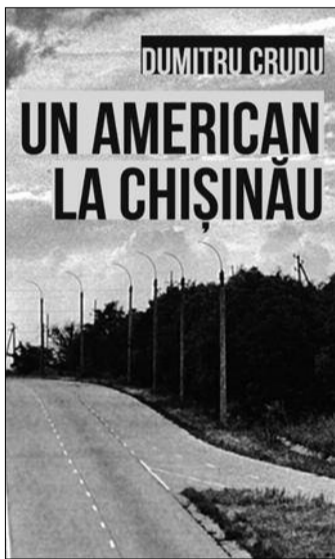
Tânărul furios Dumitru Crudu

Dumitru Crudu este un personaj pitoresc în Chișinăul zilelor noastre, un boem prin excelență, un bonom, ca și un conviv fermecător. A studiat Literale la Brașov cu profesorii-scriitori optzeciști Alexandru Mușina, Gheorghe Crăciun, Romulus Bucur, Andrei Bodi... A făcut ziaristică în orașul de la poalele Tâmppei, a avut procese răsunătoare, s-a retras în Basarabia natală unde acum este bibliotecar într-un cartier mărginaș din întinsa-necuprinsa capitală a Republicii Moldova. Poate fi văzut pedalând pe o bicicletă, iarnă/vară, prin ploaie sau pe caniculă, printre mașini, autobuze și troleibuze. Cu bicicleta merge la serviciu, dar și la cârciumă sau la Uniunea Scriitorilor de pe Strada 31 August, sau la teatru și filarmonică. E mereu vesel și agitat, mai totdeauna generos, cu un ascuțit cult al prieteniei literare, degrabă săritor în ajutorul unui confrate. Are imaginație bogată, este original în scris, dar și în manifestările de zi cu zi, un original, dacă nu un excentric. L-am văzut în curtea unei mănăstiri de la Orheiul Vechi, la un recital poetic (vreo 35 de lirici) româno-basarabeian, adică româno-român, improvizând genial un poem, mai bine zis un „poem”, cu ghilimele, citind sacadat și pe sărite indicatori tehnico-comerciali de pe două sticle de apă minerală și suc. Dar, un portret insolit îi face Nichita Danilov: „Navigând cu obstinație în fiecare zi pe aceeași rută, poetul Dumitru Crudu, zis și Dumitru cel Crud, caută să descopere, printre cioburi de sticlă, mucuri de țigări, frunze căzute pe străzi, prin praful așternut pe copaci și pe trotuare, „urmele ce duc” la Iisusii săi răstigniți lângă fiecare semafor, dar și la sine. Poetul ”se ia după propriile sale urme”, dar nu ajunge niciodată la el, căci urmele sale duc întotdeauna în altă parte decât acolo unde se află poetul, duc la poezie, la proză și la scindarea de sine. Ele duc nu la Dumitru, ci la Falsul Dimitrie (titlul celui mai recent volum de poeme al lui D. C.; n. DAD), uneori nici la acesta. Întotdeauna însă, prin transfigurare, ele duc la noi. Aceasta fiindcă și noi, într-un fel sau altul, suntem Dumitru Crudu, altelei doar Falsul Dimitrie. Poezia sa transmite o stare de încordare ambiguă, general umană. Citindu-i versurile, ne identificăm până la răs și lacrimi cu trăirile sale abracadabrante. Dumitru sau Falsul Dimitrie e un Charlie Chaplin postmodern, fragmentar, interpretând, la luminile stinse ale rampei aria sublimă a vagabondului idealist, într-un decor alcătuit din sticle, vase, farfurii murdare, furculițe, cuțite și linguri prăfuite ce joacă pe masă, lângă adidașii găuriți și coatele goale, care stând într-o poziție meditativă, în așteptarea unei bărbii și a unor sprâncene împodobite cu mustăți, încep să joace foxtrot, blues și chiar hip-hop. Între tehnica folosită de Chaplin în filmele sale mute și poeziile, chiar și prozele și piesele de teatru ale lui Dumitru Crudu, există multe similitudini”.

M-am folosit de aceste rânduri ale lui Danilov pentru a face trecerea la scriitorul Dumitru Crudu, un scriitor total, ca să folosim o sintagmă banală și uzată. El scrie la același nivel valoric poezie, proză, dramaturgie. În 1999, împreună cu Marius Ianuș, a întemeiat faimoasa și controversata mișcare fracturistă printr-un manifest publicat în ziarul *Monitorul de Brașov*, ziar la care lucra. A publicat cinci-șase cărți de poezie la edituri din România și din Basarabia. E, de asemenea, un interesant dramaturg, în 2003 primind Premiul UNITER pentru cea mai bună piesă de teatru a anului. Piese sale sunt jucate în România, Republica Moldova, Germania, Italia, Franța, Haiti (!), Camerun (!), Bulgaria,

iar unele dintre ele au fost ecranizate în Italia, România și Republica Moldova.

Aici și acum vreau să comentez romanul *Un american la Chișinău (Casa de pariuri literare, București, 2013)*, (cel de-al treilea al autorului după *Măcel în Georgia (Polirom, 2011)* și *Oameni din Chișinău (Tracus Arte, 2012)*), roman din care a publicat și revista noastră un savuros fragment. În loc de prefață, romanul beneficiază de o entuziastă și caldă *Scrisoare către Dumitru Crudu și strămoșul său, Anton – cuvânt însoțitor la un excelent roman de pană și votcă*, scrisoare de la Liviu Antonesei. Altfel zis, pentru un autor original și excentric, o prefață de la Iași pe măsură.

Dintr-o notă a autorului, aflăm și destinul ciudat și întortocheat al romanului, peripețiile lui de la concepție, manuscris, până la cartea-obiect ieșită din tipografie. Cartea a fost scrisă în 1995, dar manuscrisul a fost sechestrat de „basarabeianul albinos” Anatol în contul unei datorii la chirie de 150 de dolari, creditor și manuscris ajungând în cele din urmă în Italia și pierzându-și urma. În aceste condiții, Crudu rescrie romanul după anii 2000, rezultând desigur, în mare măsură, o altă carte, poate că mai bună decât cea inițială, obținând de altfel Premiul pentru Cartea de proză a anului 2013 a Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România.

Romanul este unul scris alert, cu întâmplări venind în cascadă unele peste altele, că protagoniștii abia mai fac față ritmului. Firul roșu al narațiunii (la persoana a treia și la timpul prezent, deci la modul clasic și realist din acest punct de vedere) e trasat de personajul principal Anton Șleahțiți, basarabeian la origini, tânăr ziarist la Brașov la mijlocul anilor '90, personaj în care ghicim, fără mari complicații, un alter-ego al autorului descris în primele rânduri de mai sus. Viața cotidiană a tânărului Anton se desfășoară între reportajele și anchetele pe care le scrie pentru ziar, cenaclurile literare pe care le frecventează, urmate de bețiile de fiecare seară din cârciumile de cartier ale Brașovului și idilele cu studente și ziariste românce sau basarabence, idile în care protagonistul pune mult suflet și din care iese mai mereu foarte răvășit sufletește. În permanență, Anton este hăituit fie de creditori, fie de cei înnegriți în cerneala *Monitorului de Brașov*. Este partea de roman în care se realizează niște portrete de fete ale zilelor noastre absolut memorabile: ciudata și bizara Lora („fata aia cu sâni mari, blonda aia cu trup dulce și cu picioare muzicale și foarte lungi și/./ țâțe tari ca alcoolul”, mai puțin bizara, și mai curând mămoasa Olga etc. Până aici avem de-a face cu o narațiune în spiritul prozei tinerilor furioși

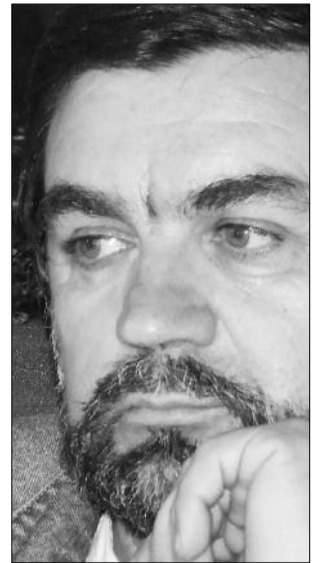
(Angry Young Men) din Anglia anilor '50. Încet-încet, cursul vieții agitate, dar altfel obișnuite, al lui Anton se intersectează cu niște personaje mai ciudate, mai dubioase și chiar periculoase. Unul dintre acestea este americanul Martin, originar din Chicago, sosit inițial la Brașov, apoi condus de Anton, în schimbul unei sume de bani suportată de un patron brașoveian, la Chișinău – „ca să descopere adevărata viață”. Pe tot traseul, Anton trebuie să înfrunte pe un fel de „raket” basarabeian care vrea să-l jefuiască pe american. Nimic din ce e sordid în materie de cârciumi, de apartamente închiriate, de case din satele basarabene, nimic din toate acestea nu-i e străin lui Dumitru Crudu cel blând.

De vreo două decenii, între generațiile de români s-a căscat un abis de neexplicat, un abis de ordin moral, dar și între modul de a exista cotidian între cei pe care i-a prins revoluția din 1989 la tinerete și maturitate și copiii revoluției. Ei bine, nimeni nu prinde mai aplicat în pagini de proză modul de viață al tinerilor români și basarabeni decât Dumitru Crudu în romanul său. Într-o devălmășie democratică, în narațiunea aceasta conviețuiesc personaje absolut fictive cu unele la limita dintre ficțiune și realitate și cu altele cu totul reale: Călin Vlasie, Alexandru Mușina, Al. Cistelecan, Gheorghe Crăciun..., descrise în scene savuroase, dar după meandrele empatice sau nu ale autorului.

Romancierul Dumitru Crudu nu este ceea ce s-ar numi un stilist, chestiune care ține probabil de strategie epică, acribia stilistică tăind, după toate calculele romancierului, din veridicitatea acțiunii. Narațiunea este colocvială, savuroasă prin transpunerea fonetică a limbajului personajelor, mai ales a celor din spațiul basarabeian, prin cuvintele rare, dacă nu pur și simplu inventate: „pipicoasa aia roșcată”; „nu te mai gurguia atâta”; „epilogă (verb la perfect simplu; n. DAD) Anton...”; „vagoanele alea chifteau (verb la imperfect; n. DAD) de lume...”; „Romulus își bovină (verb la perfectul simplu; n. DAD) ochii...” etc.

Ca și prietenul său Nichita Danilov, Dumitru Crudu nu-și strunește mai deloc imaginația, suprarealitatea fiind descrisă ca o realitate autentică. Ajuns în satul său basarabeian, după ce i se fură actele și banii la Chișinău, Anton zace, dar și consemnează câte o întâmplare suprarealistă: „În așteptarea pașaportului, moțâia în pat ore întregi și zilele curgeau otova. Tatăl său spârgea lemne în curte sau din când în când mai intra în camera sa și îi povestea ba una, ba alta. Într-o zi, nitam-nisam îi povesti cum, după ce băuse spirt cu căldarea acum o săptămână, îi tâșniră flăcări pe gură și pe nas și mamă-sa îi vărsă o căldare de apă pe cap, dar pâlălaia aia se făcu și mai mare și el răcnea ca un apucat și atunci îi sări în ajutor o vecină, tanti Zina, care știa ce-i de făcut în cazurile astea și-și sumesi fusta și i se pișă în gură și așa îi stinse focul care-i pârjolea corpul pe dinăuntru...” În aceeași notă, protagonistul Anton, într-o dimineață, mahmur fiind, vomită într-un lighean trandafiri și mulțime de petale de trandafiri... Sau, în sfârșit, o scenă la granița dintre suprarealism și onirism: „Ațipind abia spre dimineață, Anton visă că doarme în casa domnului Doboș și că, la un moment dat, se trezește, deschide ușa balconului, dă într-o parte capul coșciugului și scoate de acolo o roată de salam, dar, când e gata s-o bage în gură, acesta îl pocnește cu o ghioagă peste degete...”

Poet, dramaturg, romancier, Dumitru Crudu de la Chișinău este, fără îndoială, unul dintre cei mai originali și valoroși scriitori români afirmați în anii 2000.

Dintr-o notă a autorului, aflăm și destinul ciudat și întortocheat al romanului, peripețiile lui de la concepție, manuscris, până la cartea-obiect ieșită din tipografie. Cartea a fost scrisă în 1995, dar manuscrisul a fost sechestrat de „basarabeianul albinos” Anatol în contul unei datorii la chirie de 150 de dolari, creditor și manuscris ajungând în cele din urmă în Italia și pierzându-și urma.

TEATRUL „A. DAVILA” PITEȘTI Stagiunea 2014- 2015

Noua stagiune a Teatrului din Pitești a fost deschisă cu premierele *Un bărbat și mai multe femei*, adaptare după L Zorin, în regia lui Gabriel Gheorghe (pe 26 septembrie) și *Prah sau lozui cel mare*, de Gyorgy Spiro, în regia lui Matei Varodi, pe 28 septembrie.

Un bărbat și mai multe femei

Acest spectacol a fost regizat de talentatul actor Gabriel Gheorghe aflat la prima sa încercare ca regizor. Iată subiectul acestei binecunoscute piese.

Tânărul bărbat *Garunskii* (în interpretarea lui **Robert Tudor**) trebuie să-i dovedească cicălitoarei sale soției *Anna Iulievna* (**Mirela Popescu**) faptul că nu are probleme psihice. În acest scop, *Garunskii* este nevoit să obțină de la medicul spitalului de boli psihice un act din care să rezulte că nu se află în evidențele respectivului spital. Demersul său este complicat de tânăra funcționară de la spital (**Lia Deaconu**) și, apoi, de doctorița Augusta Gurievna (**Cornelia Niculescu**).... care, „acrită” de propria-i profesie, „tratează” cu o incredibilă brutalitate bolnavii. Felul în care îl liniștește pe unul dintre pacienți (în interpretarea lui **Marius Pieca**) este elocvent sub acest aspect. Ambele femei, frustrate de fericirea de tip erotic, „se dau în spectacol”, într-un mod cu totul bizar, în fața lui *Garunskii*. Și funcționara, și doctorița își jelesc amorul pierdut într-o manieră ce vizează pierderea totală a necesarului echilibru sufletesc.

În mod surprinzător, protagonistul este trimis la un sanatoriu de boli psihice din Crimeea, unde o întâlnește pe celebra poetă Marina Istomina (**Mirela Popescu**). Idila lor, dacă poate să fie numită așa și care se desfășoară sub semnul unui lirism desuet, nu depășește limita unei pure relații amicale. Revenit acasă (și la serviciu), tânărul bărbat are surpriza să afle că celebra poeta publică într-o revistă cu mare succes de public

însemnările sale, în proză sau în versuri, din săptămânile petrecute la sanatoriu. Din acele însemnări se deduce că între ea și „bietul” *Garunskii* a fost o dragoste înflăcărată, nemaipomenită etc. Acele scrieri îl pun pe *Garunskii* într-o lumină nouă și neașteptată, în ochii femeilor din preajma sa. Soția și clevetitoarea sa vecină *Vera Andreevna* (**Cristina Caragea**) sunt exasperate de această descoperire, în timp ce colegile de la serviciu ale lui *Garunski*, între care și subalternă sa *Akulevici* (**Mirela Dinu Popescu**) și chiar și *Directoarea* (**Lia Deaconu**) văd în el, abia acum, un adevărat *Don Juan* și, totodată, un aducător de fericire în viața lor. Astfel, fidelul, timidul și derutatul *Garunskii* este împins, fără voia sa, într-o nouă experiență de viață, aceea de a fi amantul tuturor femeilor care-l doresc: subalternă, Directoarea, funcționara, doctorița și, surprinzător, chiar și „vigilenta” vecină care o ațâța, mereu, pe buna sa prietenă (soția lui *Garunskii*) împotriva nevinovatului vecin.

Robert Tudor, în rolul lui *Garunskii*, își asumă cu o plăcută expresivitate, toate ipostazele pe care le impune rolul: cea de soț terorizat de soție și de vecina lor, cea de persoană derutată de cele trăite în spațiul spitalului, cea de „amant” al celebrei poete și, apoi, aceea de *Don Juan*.

Actrița **Mirela Popescu** strălucește mai ales în rolul poetei Marina Istomina, îmbinând exaltările lirice - de femeie cu capul în nori - ale poetei cu voalata atracție erotică față de tânărul coleg de sanatoriu, în care a intuit un suflet curat și neobișnuit de frumos.

Lia Deaconu (Funcționara) izbuteste cu brio să evidențieze isteria celei care a fost părăsită de iubitul infidel. Scurtele sale apariții pe scenă, marcate de o evidentă poftă de a juca, au fost aplaudate, în mod justificat, de fiecare dată. Cu același profesionalism evoluează și în rolul Directoarei, care a pus ochii pe subalternul său. Autoritatea pe care o are ca directoare ascunde o dramatică neîmplinire în plan erotic. Este meritul Liei Deaconu în ceea ce privește nuanțarea acestei realități sufletești, care implică păstrarea

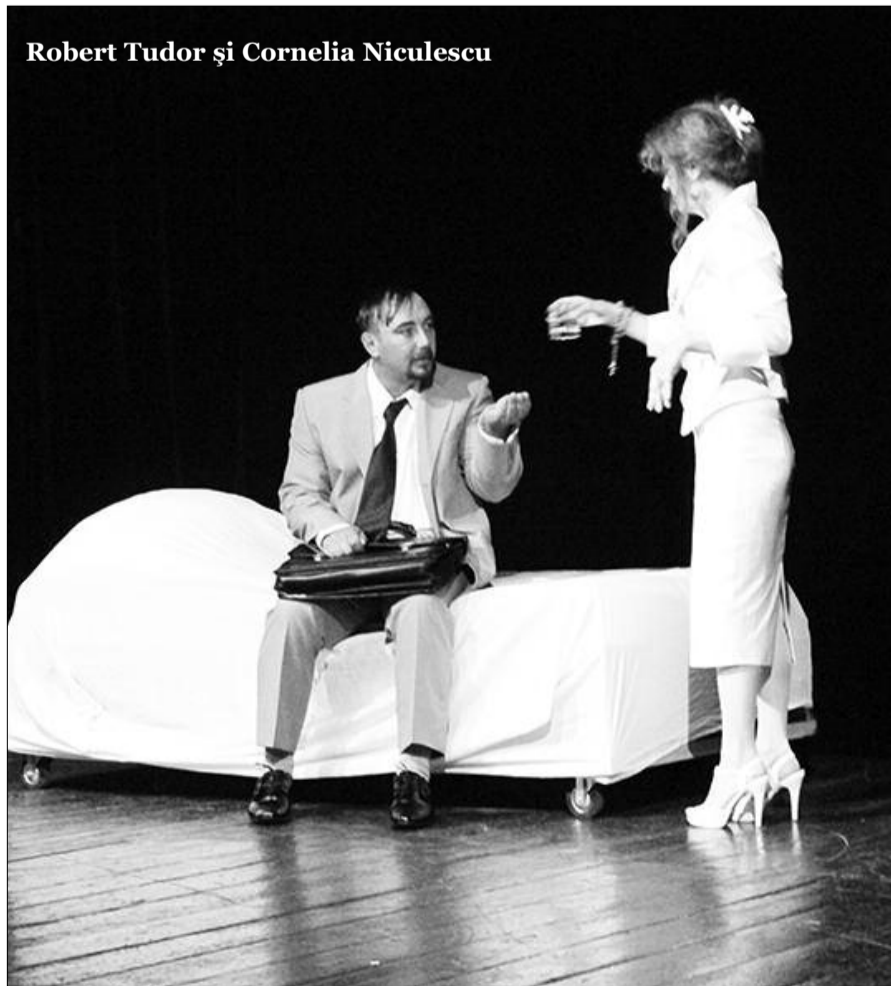
necesarei măști (sociale), în pofida adevărului ei lăuntric. **Cornelia Niculescu** realizează, cu nonșalanță, unul dintre cele mai bune roluri din cariera sa. Naturaletă cu care este trăit ghinionul existențial, fiind și ea o nefericită în dragoste, este dublată de o sinceră revoltă atât împotriva vieții sale trăite, la spital, printre nebuni, cât și împotriva lipsei de noroc într-ale iubirii. O foarte frumoasă surpriză actoricească este oferită de „Călătoarea” **Daniela Marinache** ale cărei previziuni sunt de fiecare dată dezastruoase. Tiradele sale verbale pe tema adevărului sumbrelor previziuni sunt de un comic irezistibil, spumoase, cuceritoare. **Mirela Dinu Popescu** oscilează între subalternă care, inițial, trăia ascunse sentimente de dragoste pentru șeful ei, și ura față de el, după citirea textelor publicare de Marina Istomina. În cele din urmă, ura este înlocuită de un energic sentiment de dragoste împlinită, generat de noua relație cu șeful, care, în sfârșit, a înțeles-o.

Cristina Caragea (vecina - și ea fără bărbat) are vervă, verva unei țate, și o vehementă principialitate în alianța cu *Anna Iulievna* împotriva lui *Garunskii*. Prietenia cu vecina sa, care este măritată, ascunde, de fapt, o mare invidie. Cât de „curată” era inflexibila ei principialitate se vede din lipsa de scrupule de care dă dovadă devenind amanta vecinului. Toți actorii au lăsat impresia că s-au întors din vacanță cu dorința de a realiza noi performanțe artistice pe scenă.

Spectacolul, regizat de tânărul și excelentul actor Gabriel Gheorghe, atrage atenția, în primul rând, prin acuratețea sa. Nu conține secvențe prelungite inutile, este dinamic și susține fără ezitări mesajul axat pe condiția bărbatului de **victimă** a femeilor din viața sa, și, respectiv, pe fătarnicia femeilor al căror scop major, dar foarte greu de împlinit, este iubirea. O notă aparte a interpretării regizorale a textului dramatic constă în mutarea accentului de pe abundența comicului de situație, pe drama trăită de personajele aflate în căutarea fericirii, prin dragoste. Așadar, comicul are, în viziunea

O notă aparte a interpretării regizorale a textului dramatic constă în mutarea accentului de pe abundența comicului de situație, pe drama trăită de personajele aflate în căutarea fericirii, prin dragoste.

Robert Tudor și Cornelia Niculescu

Mirela Popescu

regizorului, valențele tristeții provocate de o existență anostă, lipsită de curcubeul sufletesc pe care-l aduce cu sine iubirea. Poate că respectiva opțiune implică dorința regizorului de a evita ambivalența kitsch-ului atât de frecvent în spectacolele de comedie.

Anumite secvențe se remarcă prin dimensiunea lor „picturală”. Amintim în acest sens, secvențele din sanatoriu, în care protagoniștii, poeta și bărbatul uimit de felul de a fi al acesteia, de comportamentul ei ce-l pune în fața unor manifestări necunoscute – și nebănuite de el – ale feminității, și finalul spectacolului în care „picturalitatea” este susținută de sugestive conotații simbolice. Pe scurt, „prelucrarea” realizată de regizor dovedește talent, luciditate și mobilitate în ceea ce privește sesizarea esențialului. Debutul lui Gabriel Gheorghe ca regizor este într-un totul meritoriu.

Prah sau lozul cel mare

Subiectul este simplu: soțul (capul familiei care se zbate să supraviețuiască din punct de vedere financiar) câștigă, la Loto, lozul cel mare. Fericita întâmplare devine, treptat, „o pacoste”, prin feluritele presupuneri, cu valențe negative, ale soției. În cele din urmă, destabilizarea produsă de incredibilul noroc este oprită prin arderea biletului cu pricina, ce întorsese pe dos îndelungile și calcinatele obiceiuri ale protagoniștilor, interpretați de **Petrișor Stan și Doina Aida Stan**. Subiectul, așadar, este simplu, iar deznodământul – care ar fi putut să fie altul, adică mai dramatic – readuce eroii, în spirit cehovian, pe obișnuita orbită familială și socială. Din teama să nu cumva să le fie furat, ei țin biletul ascuns într-o cutie de cacao („prah”) adusă, cu foarte mulți ani în urmă, de tatăl soției, din Serbia.

Transpunerea scenică a unei asemenea drame implică un efort actoricesc special și o viziune regizorală potrivit căreia textul să dobândească o teatralitate al cărei suport este *trăirea firească*, în variatele și subtilele sale nuanțe, a neașteptatului eveniment. Regizorului Matei Varodi a procedat la

Matei Varodi

inserarea unor replici prin care drama este conectată la vremurile și la realitatea socială de azi din țara noastră, replici referitoare la falimentarea intenționată a bancilor, la șomaj, la munca la negru, la sărăcia generalizată etc.

Efectele spectacolului constă în surprinzătoarele treceri de la planurile *realiste* ale soților, legate de administrarea incredibilei sume de bani, la cele *utopice* și, în același timp, hazlii, prin doza lor de naivitate; de la cele utopice la *îngrijorările ridicole* ale soției și care amintesc, în esența lor, de femeile ce bocesc, în basmul lui Creangă, din pricina drobului de sare de pe sobă.

Orgoliul nevinovat al soțului norocos și optimismul său justificat sunt contrariate de instabila pendulare a soției între realismul și exaltările tipic feminine, dar care, încet-încet, derapează spre o viziune de factură *horror* asupra viitorului statut social al lor. De la bucuria – mai mult sau mai puțin certă – soția ajunge la un soi de „paroxism al disperării”, trăgându-l în acest vârtej și pe *visătorul* ei soț. Cu alte cuvinte, „oferta” destinului se transformă în *anxietate*, iar darul dumnezeiesc devine unul *diavolesc*, perturbator, aberant, un adevărat bucluc. Posibilitățile viitoarei vieți a lor sunt asumate în negru și, în consecință, declanșează o insuportabilă *criză existențială*. Îndeplinit în mod imprevizibil, visul unei vieți mai ușoare se transformă, pe fondul unor tot mai adânci divergențe în legătură cu destinația fabuloasă sume de bani, în *frică*: frica de surprinzătorul și incredibilul viitor, exprimată în termenii fricii de hoți, de rău-făcătorii de care vor fi urmăriți și ei și odraslele lor...

Soția, devenită o analistă acerbă și speculativă a viitorului ce li se deschide în față, exagerează într-o deplină naivitate negativă, aducând lucrurile pe tărâmul unei psihologii ce vizează, în subsidiar, frica de *necunoscut*, de o ipostază nouă și pe care, dată fiind marea ei noutate, o înțelege în portativul unei *catastrofe* familiale. În fond, ea este posesoarea unei psihologii rigide și, în vehementa sa prudență, îl transformă pe norocosul soț într-un *vinovat*. Ajungând el însuși, printr-un „sindrom de inducție” să se considere vinovat, va accepta, în cele din urmă, arderea biletului câștigător.

Este meritul celor doi actori atât în ceea ce privește „fuga” în zig-zag de la o stare la alta, cât și în privința modalităților de a se provoca reciproc, intrând mereu în conflict și ieșind din respectivul cerc prin intermediul presupunerilor *fanteziste*. Pe de altă parte, pe întreaga durată a „buclucului”, fiecare are, contrariat, revelația unui „ce” necunoscut care sălășluia în celălalt. Fiecare descoperă, în partenerul său de viață, un „ins” despre

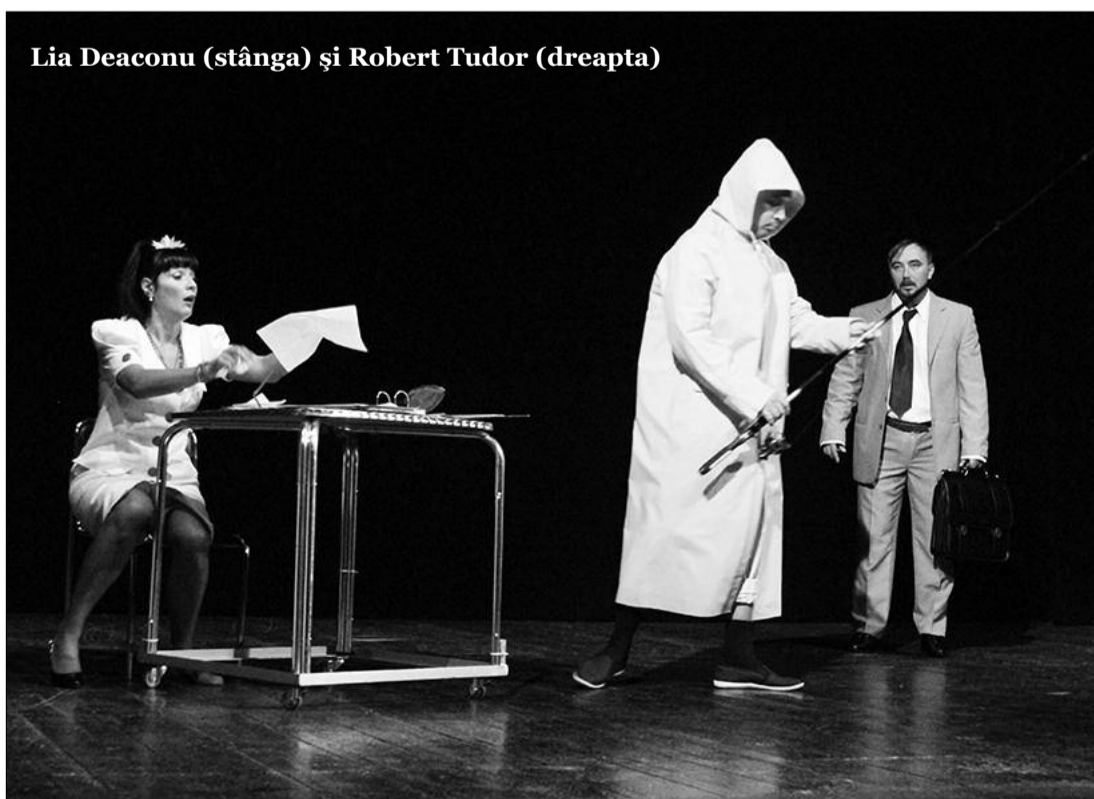
existența căruia nu avea nici o bănuială. Prin scoaterea la lumină a ceea ce era camuflat și latent în cei doi soți, drama dobândește subtile accente psihologice.

Exagerata spaimă a soției față de ofertele unei noi vieți, trăite la o amănunțită altitudine financiară și socială, este dependentă de psihologia unei femei care nu acceptă așa-numita *lipsă de măsură* în viață și pentru care imprevizibila schimbare de macaz a vieții are înțelesul unei adevărate „nenorociri”. Replicile sale admirative față de soț se împletesc cu cele naive, cu cele ironice și cele contestatate, parțial sub semnul comicului, parțial sub cel al dramei intime iscate de o perspectivă tragică asupra posibilei și relativei fericiri viitoare. „Vigilența” sa de femeie care prevede *posibilul rău* ia aspectul unei isterii ce trimite, tipologic, la „femeia îndărătnică”.

Nuanțarea complexă a treptatei „decăderi” a bărbatului de la euforia și orgoliul induse de câștig, la ipostaza de *vinovat* oglindește măiestria artistică – dovedită în atâtea și atâtea roluri – a lui Petrișor Stan. Sub presiunea fadaciilor soției sale, personajul ajunge să trăiască tot mai intens consecințele unei *culpe*. Actorul găsește, mereu, cea mai potrivită soluție artistică, atât în situațiile care cer o stare de derută sau de uimire, cât în și acelea al căror numitor este deziluzia. În final, el acceptă, prin arderea biletului câștigător, limpezirea atmosferei casnice tulburate de „boacăna” de a fi câștigat la Loto. Ambii actori aflați pe culmea maturității artistice realizează un joc excepțional în acest spectacol (moralizator) pe tema refuzului unei neașteptate și prea mari bucurii cu un fundament strict financiar.

Petrișor Stan și Doina Aida Stan

Lia Deaconu (stânga) și Robert Tudor (dreapta)

Gabriel Gheorghe

Este meritul celor doi actori atât în ceea ce privește „fuga” în zig-zag de la o stare la alta, cât și în privința modalităților de a se provoca reciproc, intrând mereu în conflict și ieșind din respectivul cerc prin intermediul presupunerilor fanteziste.

Și Grigore scrisese vreo patru cărți, în tiraje minuscule, pe care le dăruise apropiaților și care zăceau pline de praf pe rafturile din spatele ale bibliotecilor. Avea totuși câțiva prieteni de cenaclu, scriitori anonimi ca și el, cu care însă putea schimba opinii sincere. Printre aceștia prozatorul Ică Stroescu pe care-l cunoscuse la cenaclu și cu care îi plăcea să discute la o cafea sau un sprit. Stroescu nu publicase nimic, decât foiletoane în presa locală, dar se lăuda că scrie de câțiva ani un roman pe care singur îl considera ca fiind „revoluționar” și pe care spera să-l publice în scurt timp.

proza

Plagiat. Opera Omnia sau Căsuța minunată

„Un scriitor care nu are curajul să trateze cazuri și probleme banale este un scriitor minor” (Petre Pandrea)

În localul domnului Gigel Alexandru Biboiu, cunoscut cetățenilor micului târg de provincie drept Bicuță, se aflau, ca de obicei, câteva personaje, care, cu timpul, reușiseră să lustruiască scaunele de lemn, modelul de acum treizeci de ani al fabricii de mobilă „Înfrățirea”, din localitate.

Cârciuma, un chioșc din tablă vopsită în maro, ieșea în evidență prin accesoriile de care patronul era foarte mândru: un peretar cu răpirea din serai, un ceas de perete care n-a funcționat decât o singură zi și rămăsese blocat la orele 14:35, drept pentru care mulți clienți pierduseră autobuzul sau întârziaseră acasă, și un „candelabru” cu ciucurei din plastic vopsit în mai multe culori. În spatele barului se aflau rafturi cu sticle prăfuite al căror conținut putea fi subiect de studiu. Cârciuma se numea „Fără grijă” și aici se putea servi orice sortiment de băutură pe care clienții o puteau aduce, cu condiția să plătească sporul de restaurant și serviciile, plus bacșișul. Se putea plăti și pe caiet, la chenzină, aspect deloc de neglijat în condițiile de criză prin care trece țara.

Dintre clienții prezenți în local îi remarcăm doar pe cei mai fideli și-i vom numi după numele mic sau poreclă.

Profesorul – un individ care chiar este profesor la o școală generală, aproape de vârsta pensionării, constituție athletică și păr grizonat. Îi place să dea sfaturi și îi place și coniacul. Berea doar vara, dar preferă vinul alb, rece. Plătește când are bani, de regulă la salariu, după caiet.

Săndel – inginer de profesie, patruzeci de ani, mic de statură, chelie și mustață. Pensionat pe caz de boală, în prezent administrator cu jumătate de normă la un liceu. Consumator de vin, de preferință produs din via lui, de la țară. Acceptă și băuturi fine dar, de regulă, nu-și permite. Plătește tot pe caiet, ca toată lumea, de altfel.

Dan a lu’ Nașu – după cum spune și porecla, șef de tren la CFR. Între două vârste, blond, cu început de chelie și burtă. Băutor de bere și votcă. Uneori, combinate.

Poetul – numele adevărat nu interesează pe nimeni. Înalt și slab, redactor la o publicație locală și profesor cu jumătate de normă. Bea cel puțin patru cafele zilnic, însoțite de coniac Miorița „minoră” (adică de 12 ani vechime). Varianta „majoră” are 18 ani și, normal, e mai scumpă. Plătește tot pe caiet.

Mișu Electricianu’ – de profesie lăcătuș, bun la toate, ca un român adevărat. I se spune electricianu’ de când s-a electrocutat și a stat în comă două zile. De atunci bea orice „de la gaz în sus”, cum îi place să se laude. Plătește cu banii jos, nu suportă să fie dator. Cu toate astea, figurează și el pe caiet.

Micăle – fata de la bar. I se spune așa de la apelativele „Micăle” și „Ticăle” cu care își numea părinții. Absolventă de management, facultate particulară, filială locală. E angajată pe pile, fiind un fel de nepoată prin alianță.

Micăle este cinefilă. Mai mult decât atât, după ce vizionează un film, intră în pielea personajului, mai precis în pielea personajului care a impresionat-o și nu iese din ea până la următorul film, perioadă care, de obicei, durează câteva zile. Acum, de exemplu, se crede Cecilia, dintr-un film de Woody Allen, interpretată de Mia Farrow, drept pentru care a și spart câteva pahare și are o stare oarecum melancolică.

Și nu în ultimul rând, **Bicuță**, negustor din tată în fiu, brunet (poate prea brunet), scund, gras și foarte sentimental. Adică, plânge de grija clienților care uită, sau amână să plătească consumația. Caietul, însă, este martorul tăcut al nenumăratelor momente de glorie sau decădere ale consumatorului perseverent. În el poți citi, printre rânduri, adevărate povești de viață, un adevărat jurnal al vieții provinciale cu mici satisfacții și drame înecate în alcool, cu momente de fericire și de cumpănă, așa cum apar ele în viața fiecărui individ, fie că își trăiește viața în Bangkok, Oslo, Aix-en-Provence sau aici,

în orașelul prăfuit din Câmpia Burnasului. Dacă și-ar propune să-și scrie memoriile, Bicuță ar avea la îndemână suficient material scris cu creionul chimic sau, în ultima perioadă, cu pixul, creioanele chimice nu se mai fabrică.

Aici, la cârciuma „Fără grijă”, se consumau pe lângă celebrele combinații alcoolice „Adio mamă” și „6 din 9” și adevărate discuții legate de diversitatea vieții cotidiene, de la politică până la viața culturală, de la clima globală la natura umană, adică cel mai larg spectru posibil. Bicuță alesese numele cârciumii inspirat fiind de numele unui bar „No problem”, deschis de un țigan din oraș pentru conaționalii lui, a căror prezență în localurile mai răsărite din târg nu era văzută cu ochi buni nici de patroni, nici de clienți. În barul „No problem” se puteau asculta manele cu difuzoarele date la maxim și nu se elibera bon fiscal clienților, e drept, toți fiind de aceeași etnie. În ciuda numelui sau poate chiar din cauza lui, a fost vizitat de câteva ori de poliția locală și de fisc, iar în final s-a închis publicului larg, rămânând doar cu rol de sufragerie.

Nu știu dacă v-am povestit până acum de pățania unui confrate scriitor, început Poetul. E interesantă, plină de învățăminte și se încadrează perfect în realitatea zilelor noastre.

Nu ne-ai spus. Cine e ala? întrebă Săndel.

Nu cred că-l știi. Dar nici nu contează foarte mult. Îl cheamă Grigore Leonard și este prozator, un scriitor talentat, dar puturos. Ca să scrii proză, trebuie să ai oase tari, perseverență și talent, desigur. Trebuie să fii și un bun observator și, mai ales, să ai o oarecare disciplină și spirit organizatoric.

Și să fii și nițel nesimțit, completă Profesorul. În sensul că, în proză, mai spui și adevăruri care s-ar putea să-i atingă pe cei de lângă tine. Ia scrie tu, de exemplu, de concursurile truate pentru ocuparea posturilor în învățământ. Sau spital...sau orice alt domeniu care-ți vine în minte. Nu ți-ai pune administrația locală în cap? Și asta e valabil oriunde în țara asta, după cum ați văzut cu președintele consiliului județean din Mehedinți, de stă pitit la mititica de ceva timp. Așa...zi-i înainte cu Grigore al tău.

Cum spuneam, Grigore era cam puturos și nu-și putea scrie romanul vieții pentru că mereu se împiedica de ceva. Ba nu avea hârtie, ba îl împiedica serviciul...apropos, lucra la Direcția de Cultură, ceva referent, parcă. Era într-o așteptare permanentă, dar nici el nu conștientiza ce anume.

Așteptarea este lungă și la fel de bine, scurtă pentru că ne consumă un timp pe care nu îl trăim sau pe care nici nu îl folosim. Thomas Mann spunea asta, citez din memorie, interveni Profesorul.

Mann asta nu juca la Arsenal? întrebă Mișu electricianu’. Sau parcă la Manchester United...

Era un scriitor, lămuri Profesorul. Un neamț. Și Grigore scrisese vreo patru cărți, în tiraje minuscule, pe care le dăruise apropiaților și care zăceau pline de praf pe rafturile din spatele ale bibliotecilor. Avea totuși câțiva prieteni de cenaclu, scriitori anonimi ca și el, cu care însă putea schimba opinii sincere. Printre aceștia prozatorul Ică Stroescu pe care-l cunoscuse la cenaclu și cu care îi plăcea să discute la o cafea sau un sprit. Stroescu nu publicase nimic, decât foiletoane în presa locală, dar se lăuda că scrie de câțiva ani un roman pe care singur îl considera ca fiind „revoluționar” și pe care spera să-l publice în scurt timp. Nu prea avea nici el spor la scris, mai ales că avea și niște probleme cu scufița și din când în când se mai interna la spitalul din B. situat la câțiva kilometri de oraș. Într-o zi, Stroescu l-a invitat pe Grigore la el acasă, sau poate Grigore s-a autoinvitat, nu pot decât să presupun, să bea niște vin de Troianu, din ăla de-ți sparge maseaua. Au băut ei ce au băut și la un moment dat, Stroescu scoate manuscrisul dintr-un sertar și îi dă lui Grigore să citească primul capitol. Citește el și, probabil că i-a plăcut foarte mult, pentru că a rămas o jumătate de oră pe gânduri și de atunci relația lor s-a cam răcit. Asta știu eu, dar sunt și alte variante.

Probabil din invidie scriitoricească, zise Săndel. Că scriitoriiăștia sunt toți *individuoși* unul pe altul, mai ales când au succes.

Se pare că da, altfel nu se explică ce-a urmat, zise Poetul. La scurt timp, Stroescu face o criză de nervi, că ajunge din nou la ospiciu, de data asta pentru o perioadă nedefinită. La vreo două săptămâni, trece pe la el pe acasă și Grigore, motivând că și-a uitat ochelarii. Nevasta lui Stroescu îl lasă în camera bărbatului, să-și caute ochelarii, dar asta, de fapt, căuta manuscrisul lui Stroescu. Ce și-a zis omul: „Dacă tot nu se mai întoarce de la balamuc, nu e păcat de munca lui? Și dacă se întoarce, oricum e dus cu pluta, nu-l va lua nimeni în seamă”.

Adică voia să-i fure cartea, zise Bicuță. „Plangiator”, cum ar veni.

Mai rău, interveni Profesorul. Plagiatul este după ceva ce deja s-a publicat, asta era furt de-a dreptul.

Numai că Stroescu, nebun-nebun, dar se pare că mai mult simula scrântea, își luase cu el și manuscrisul. Unii spun - și inclin să-i cred - că el, de fapt, se tot interna la balamuc pentru că acolo găsea mediul perfect să-și scrie cartea, mai ales că medicul șef al spitalului îi era și cam rudă, un fel de verișor. Și găsea acolo destule teme și personaje care să-l inspire, așa cum făcea poetul Tair când se ducea în cârciuma gării.

„Pierde tren”, interveni Săndel. Știu asta, l-am întâlnit și eu acolo de câteva ori, da’ nu știam că se inspiră de la drojdieri sau de la navetiști.

Și ce-a mai urmat cu Stroescu? întrebă Dan a lu’ Nașu. Și eu îl știu pe tip, călătorea la București și niciodată nu-și lua bilet.

Și asta te deranja foarte tare, bănuiesc, zise Săndel? Sau din contră?

Aș zice că din contră. Plătea și el ca toți ceilalți. Pleca cu trenul ăla de cinci dimineața cu care merg și femeile din Peretu cu gălețile cu brânză, „doamnele Danone”, cum le zicem noi. Da’ io nu prea le luam bani, însă îmi lăsam fiecare o bucată de brânză, că făceam cam de-o găleată la o tură. Îmi cumpărasem o găleată special pentru asta, o țineam în compartimentul controlorilor, că ăla era încuiat, nu riscam s-o fure careva. Mă scuzați, mă duc până la toaletă, ține-ți povestea până mă întorc.

Zice el așa, că nu prea lua bani, dar năravul n-are leuire, zise Săndel. Uite, dacă vreți facem un experiment. Când se întoarce de la veceu, mă duc eu, ne întâlnim lângă bar și dau mâna cu el. Și palmez în mână zece lei, să vedem ce reflex are, dacă îi ia sau nu.

Zis și făcut. Săndel palmă o hârtie de zece lei și, când Dan a lu’ Nașu își făcu apariția în ușa toaletei, porni și el în direcția lui. La mijlocul cârciumii se întâlniră și Săndel întinse mâna spre el și îi strecură în palmă bancnota, urându-i „Să-ți fie de bine!”. Dan a lu’ Nașu îi răspunse „Până unde”? Apoi, în răsetele asistenței o dresă: „Hai că m-am prins, nu mai râdeți degeaba. Și uite, cu baniiăștia fac cinste”. Bicuță, două beri, una la Săndel și una la mine! Hai cu povestea aia, că devine interesantă.

Singura posibilitate să intre în posesia manuscrisului era să ajungă la spital, așa că Grigore îl vizită în vreo trei rânduri, dar fără succes. Ori era pacientul în criză, ori spitalul era în carantină.

Da’ de unde știi matala toate astea? întrebă Bicuță. Că nu văd pe cineva să dea din casă chestii care l-ar putea *crimina*. Eu sunt mai *cârciumspect* la povești d’astea.

Chiar așa, zise și Săndel. Nu văd pe niciunul normal la cap să povestească așa ceva. Sau e doar o invenție de-a ta și vrei s-o testezi pe noi?

E chiar adevărat, replică Poetul. Le-a scris însuși Grigore într-un fel de jurnal care, din pură întâmplare, a ajuns la mine. Și dacă vă interesează, mâine vin cu el să vă citesc.

Sigur că vrem, zise Profesorul, altceva ce să facem? Să discutăm despre vreme, politică sau sport? Astea sunt subiecte pentru oameni plictisiți, nu ca noi...

*

Sunteți atenți? întrebă Poetul a doua zi. Bicuță lipise două mese și se așezase în capul uneia dintre ele, cu o sticlă de bere în față. Cum toți dădură din cap afirmativ, Poetul deschise o

agendă cu coperti din piele de mărimea unui caiet de școală și continuă: Iată ce scrie domnul Grigore în jurnalul său. Ceilalți, erau așezați la mese, cu cafeaua și paharul de votcă în față, așteptând continuarea poveștii.

17 septembrie a.c. „Deschiderea noului an școlar. M-am dus și eu, din curiozitate, la Școala 7, să văd cum decurge evenimentul. E drept, aveam și un motiv. Era și nepoata în clasa pregătitoare. Venise cu maică-sa, adică soru-mea, care era îmbrăcată ca o sorcovă, la fel ca majoritatea învățătoarelor. Toți copiii aveau buchete mari de flori în brațe, chestie care, mai mult ca sigur, le enerva pe învățătoare. Dar vor avea tot timpul să lămurească părinții că mai util este un parfum sau o sticlă de coniac franțuzesc decât niște amărâte de flori. Directoarea a ținut, ca de obicei, un discurs plictisitor despre utilitatea și rolul școlii în viața oricărui om, apoi le-a lăsat pe învățătoare să strige cataloagele. Copiii au intrat în clase, eu nu am intrat, am așteptat-o pe soru-mea afară. A ieșit după un sfert de oră, plină de draci, cu o hârtie în mână <<Auzi, tu, din prima zi ne-a dat formulare de 2%, cică pentru dotarea școlii. Erau puse pe bănci, lângă manualele alea de căcat, scrise de profesori din minister care n-au nicio treabă cu școala>>. Ce să dea soru-mea 2% din impozit, când e șomeră de doi ani? În orașul ăsta, doar magazinele și serviciile funcționează. Și cimitirul, era să uit. Cimitirul are cea mai dinamică activitate. Lucru confirmat chiar de primarul orașului, care zilnic aprobă câteva cereri pentru locuri de veci. Ne-am despărțit și, din respect pentru învățământul românesc, am intrat la **Kent** să beau ceva. M-am întâlnit acolo cu Ică Stroescu, ziaristul. Am băut amândoi câte două coniacuri mari și, din una în alta, am dat în literatură și proiecte literare personale. La un moment dat, un individ „magnetizat” bine s-a așezat la o masă de lângă noi, a comandat o bere și, probabil pentru că nu-i plăcea fondul sonor al localului, și-a deschis telefonul mobil și l-a pus să cânte „pinguinul”. După zece minute de audiție, am hotărât că e cazul să plecăm. Ică m-a invitat la el acasă să bem un vin de țară, de la neamurile lui, din Troianu. Am acceptat, așa că a rămas să ne vedem peste două zile”.

De unde avea Ică vin de buturugă în septembrie? Întrebă Bicuță, mai mult ca să se afle în treabă. Că orice român zdravăn la cap, își termină vinul de Paște. Și pe ăia din Troianu îi știu, nu produc mult și le trag la măsea. E drept, la Belitori, acolo, se face vin tare.

Vinul de buturugă e cel mai bun, zise Săndel. Dar numai dacă îl faci tu sau cineva în care ai încredere. La cârciumă, niciodată nu ești sigur că nu-ți scuipe chelnerul în pahar sau în ceașca de cafea. Chiar și pe Micăle am văzut-o o dată mestecând în cafea cu degetul.

Pardon, aia era cafeaua mea și nu aveam linguriță curată la îndemână, răspuse Micăle din spatele barului. Eu am respect față de clienți. Bine...mai puțin față de ăia care-și șterg mucii pe fața de masă. Când văd chestii d'astea, îmi spun de fiecare dată că mi-am greșit cariera.

Și ce meserie ți-ai fi dorit să faci? o întrebă Profesorul. Că ești tânără și ai viitorul în față. Învățătoare? Contabil?

Învățătoare nu, că alea, cu toate cadourile, câștigă puțin. Și nici nu le prea am cu literatura, abia am luat examenul de capacitate la limba română. Poate, „foto moda”.

Ce subiect ți-a căzut la examen, de spui că abia l-ai trecut? întrebă curios Profesorul.

Ceva gramatică și la literatură „Basmul și Anaconda”.

Adică, vrei să spui anecdota, zise Profesorul. Așa, aia! N-am prea știut ce să scriu la subiectul ăsta. Și nici nu știu povești, ce le-aș spune eu copiilor?

18 septembrie a.c. „Mi-am cumpărat o bicicletă la mâna a doua. Încerc să dau jos din burță și mi-am propus să pedalez zilnic câțiva kilometri prin oraș. În felul ăsta fac și economie la motorină, am lăsat mașina în parcare o vreme, oricum trebuie să-i schimb distribuția și nu am bani. Scriind asta, mi-am adus aminte de un amic, Georgică, profesor de geografie. Prin anii '60 avea motocicletă și poate și-ar fi cumpărat și autoturism dacă n-ar fi citit într-o revistă că rezervele de țiței ale planetei se vor epuiza în treizeci de ani. Asta l-a determinat să-și vândă motocicletă și să-și cumpere o bicicletă cu care circula și azi. Ce înseamnă să crezi tot ce scrie în reviste...”

De dragul bicicletei, m-am dus cu ea la **Kent** și am udat-o cu două sticle de vin și trei whisky-uri, după care m-am îmbătat și m-am dus acasă.

Bicicleta am uitat-o la bar, noroc că a văzut-o barmanița și a băgat-o în magazie.

Am fost pus de mai multe ori în fața unei situații pe care n-am putut s-o rezolv, nici măcar s-o explic. Căutam un număr de telefon în memoria mobilului meu și am dat peste nume de care nu-mi mai aminteam și altele câteva, aproape identice, repetate de patru sau cinci ori. Firește că m-am întrebat: cine să fie oare RodicF? Sau MihB? SorinI? Sau cei șase Radu fără nici o altă indicație în plus? E posibil să-i fi notat în grabă și de atunci să nu fi vorbit niciodată cu persoana respectivă. Dar, cum m-aș descurca dacă, de exemplu, mă sună Fel. H? Cel mai probabil, este o doamnă sau domnișoară Felicia, dar câte Felicia cunosc eu? și de unde? ce i-aș răspunde dacă m-ar apela prietenește cu: „Ce mai faci, Leo? Mi-ai rezolvat problema aceea?” Sau alt apelant, Florin, care să-mi aducă aminte că-i datorez ceva. Ce anume? Voi fi pus în situații penibile din care nimeni, nici serviciile de telefonie mobilă nu mă pot scoate, asta în cazul în care aș apela la ele. Majoritatea telefoanelor mobile (sau cel puțin cele pe care le-am avut) nu-ți permit să scrii în agendă decât un număr limitat de litere, astfel că dacă vrei să-ți notezi numele noului prieten Dombrovski Haralambie (am ales un nume la întâmplare) vei fi silit să cenzurezi din numele lui care va ajunge în final Domb.H sau HarDom (!!), ceea ce nu m-ar ajuta deloc, în cazul în care nu mai vorbesc cu el o perioadă îndelungată. Ar fi o soluție: să-i sun eu și prin întrebări discrete, să-mi dau seama cine sunt. De exemplu: „Sărut mâna, domnișoara Mihaela”? Domnișoara Mihaela ar putea fi o persoană în vârstă, poate chiar văduvă, cu copii studenți, dar sunt aproape convins că pe o femeie ar deranja-o mai puțin statutul social, în măsura în care cochetăria feminină ar avantaja-o. O adolescentă s-ar ofusca dacă i-ar spune cineva „doamnă”, chiar și cu majuscule. Mai dificil ar fi cu numele neutre, gen MihB, de exemplu. O fi o Mihaela sau un Mihai? Dacă este Mihaela, de ce i-am prescurtat numele? Din lipsă de litere? Nu, aș fi avut loc. Din grabă? Din dorința de a ascunde de cineva identitatea? Se pare că totuși am ascuns față de mine, eu sunt cel în dificultate. Dar dacă este persoană masculină? Atunci îl sun, îi spun: „Salut Mihai” (dacă nu cumva o fi Mihnea sau Mihut) și îl întreb imediat, fără să-i dau răgaz, „Ce mai faci?”. Așa că astăzi mi-am luat inima în dinți și îl voi suna pe SorM, mergând la sigur. Dacă este Sorin, îmi va răspunde un bărbat, dacă este Sorina, sigur va fi o voce feminină. Voi conduce discuția astfel încât din primele întrebări să mă lămuresc cu cine vorbesc. Zis și făcut. Mi-a răspuns un bărbat. „Alo!, zic. Sorin? Sunt eu Leo, ce mai faci, domnule”? Iar el mi-a răspuns: „Aaa...Leo! Leo și mai cum?”

Pe mine, interveni Săndel, m-a sunat una chiar acu' trei zile și mi-a zis: „Sunt Liliana, mă mai ții minte?”. Cum numărul era necunoscut și nu cunosc nicio Liliana, și pentru că mai avea și accent moldovenesc, fără să stau pe gânduri, i-am răspuns: „Nu!”. Au urmat cam două-trei secunde de tăcere și apoi a închis telefonul. După un timp mi-au venit niște gânduri negre în cap. Dacă săraca își căuta un fost prieten sau avea o problemă de viață și de moarte de rezolvat și eu, adică cel pe care ea îl sunase s-a făcut că n-o cunoaște. Poate ar fi trebuit s-o descos, s-o întreb pe cine caută, mai exact și ce vrea să-i spună. Unele, mai sensibile, s-au și sinucis după o respingere așa brutală. Pe urmă mi-am spus că, dacă ar fi fost o treabă importantă, ar fi revenit. După o jumătate de oră, văzând că nu mai sună, am sunat eu la numărul de la care fusesem apelat. Mi-a răspuns tot aceeași voce feminină: „Da, șini ești?” „Cel pe care l-ai sunat mai devreme”, i-am răspuns. „Ce problemă aveți cu mine?” „Iaca necaz!” zice ea. „Și problemă sî am cu matali? Da, dacă vrei, ne putem cunoaște și nici nu șer mult. Șinzeși di lei normal și o sută complet!”

Oare ce indicații poate da un regizor unei actrițe porno? întrebă gânditor Poetul. Că veni vorba...

Păi, ce ar putea să-i zică? răspuse Profesorul. „Ai trei orificii. Exploatează-le cu talent și pasiune!”

19 septembrie a.c. „Mi-am recuperat bicicleta, dar a trebuit să-l cinstesc pe patron, domnul Sorin, că a avut grijă de ea. M-a sfătuit ca, dacă vreau să fac plimbări prin oraș, să evit zonele cu blocuri, unde sunt haite de câini care atacă bicicliștii. Să mă plimb mai ales în zona Intim și Alea CFR unde s-a asfaltat cu prioritate, că de acolo au venit la alegerile locale,

cele mai multe voturi. L-am ascultat și așa am și făcut. Când am ajuns acasă, am văzut că aveam cauciucurile murdare de baligă, deși nu-mi amintesc să fi văzut vreo căruță pe traseu. Mai sunt și zone pe care ar trebui să le evit pe viitor, mai ales în sezonul cald, unde mirosul de căcat te ia de nas. Orașul ăsta cred că bate recordul în veceuri de curte și fose septice. Tot mai bine prin cartierele de blocuri, acolo, cel puțin sâmbăta și duminica, miroase a mici de la grătarele dintre blocuri.

L-am sunat pe Ică și i-am zis că a doua zi trec pe la el să degustăm vinul. Am încercat să scriu ceva la romanul meu, dar n-am avut spor. Am scris patru fraze din care am tăiat două. Și abia sunt la primul capitol din care am scris trei pagini cu totul. Trebuie să fac ceva, o schimbare de atitudine e necesară”.

Are dreptate cu asfaltul, am reparat de vreo trei ori bicicleta până acum, zise Săndel. Ar trebui să existe o modalitate de a sesiza primăria, eu mă gândeam să lipesc manifeste pe stâlpi.

Sau să-i zici direct primarului, completă Profesorul, cum a făcut un profesor pensionar, care i-a cerut daune pentru că și-a schimbat de trei ori proteza. „Păi, ce are proteza dumneavoastră cu asfaltul?” l-a întrebat primarul. „Am dat cu bicicleta în gropi și îmi clănțane proteza în gură că s-a și spart de trei ori”, i-a răspuns omul.

Soacră-mea stă pe „Caporal Joița”, zise Mișu electricianu'. Strada aia a intrat în reparații, s-a băgat canalizare și a rămas așa, ca după bombardament, sub mandatul a trei primari. Probabil că locuitorii n-au votat niciodată cu cine trebuia.

Uneori însă e și spectacol, să fim sinceri. Îmi spunea unul care e client fidel la „Ultimul popas”, cârciuma aia de lângă cimitir, că toată lumea iese afară când trece vreun mort și îl duce cu dricul. Din cauza gropilor, saltă decedatul în sicriu de zici că vrea să se dea jos.

20 septembrie a.c. „Am trecut pe la Casa de Cultură. Sunt în concediu, spre norocul meu, așa că n-am avut nimic de făcut. Ceilalți făceau curățenie de zor, în urma vizitei de lucru a primarului care n-a fost mulțumit de felul în care arăta instituția de cultură. Dacă mă gândesc bine, niciun primar n-a ajutat cu adevărat cultura, doar au mimat respectul pentru ea. Și toți ne-au impus un regim de lucru conform cu meseria în care erau calificați. Unul, venit din industrie, a venit cu un orar de la șapte dimineața la patru după amiaza, ca și cum cultura ar avea program. Niciunul n-a înțeles specificul, faptul că în cultură oamenii sunt de altă factură, mai liberi în gândire, nu doar simpli executanți. Nu poți să crezi ceva la comandă între orele 7 și 16. Sau poate au înțeles și tocmai d'aia au încercat să-i subordoneze, din invidie. Acum câțiva ani, era un director la Casa de Cultură, Săvoiu, un tip cu simțul umorului. De câte ori suna la șefii lui de la județ sau din primărie, începea: „Să trăiți! Cultura vă deranjează!” ăia, de obicei nu se prindeau și răspundeau „Da, da!” „Uite, dom'le, că-i deranjează cultura” ne zicea apoi nouă, celor de față.

M-am dus la Ică în vizită. Am luat un buchet de flori pentru nevastă-sa, Mirela care a rămas tot frumoasă, în ciuda vârstei, îmi pare rău că am părăsit-o când eram studenți. Nu mai îmi amintesc ce motiv am invocat, cred că vorbea prea mult și, mai ales, puneă prea multe întrebări. Acum, după atâția ani, aceste motive îmi par puerile, la urma urmei, cam toate femeile au același melic. Femeia este ca poliția rutieră: te ia prin surprindere, îți spune numai baliverne, te taxează la buzunar și, pe deasupra, te mai scoate și vinovat de te-miri-ce. Dar e bine că nu mi-a purtat ranchiună, îmi zâmbește de fiecare dată când ne întâlnim pe stradă. Parcă mi-ar da inima ghes să-i fac avansuri, dar mi-e teamă de un refuz. Deși, dacă mă gândesc mai bine, și extrapolez un proverb indian care spune că „nu există om perfect sănătos, doar insuficient investigat”, zic și eu că nu există femei fidele, ci doar nesolicitate îndeajuns. Dar un refuz m-ar dărâma psihic, așa că mai bine păstrez relația asta de amicitie. Am sunat la interfon și mi-a răspuns ea. Am urcat două etaje și am ciocănit la ușă, soneria era smulșă din perete. A deschis tot ea și i-am dat florile. Mi-a zâmbit și m-a poftit în casă. Ică era în camera copilului, care student fiind, funcționa provizoriu ca birou. Camera, nu copilul. Pe masă avea un bidon de doi litri de vin și două pahare”.

Mi-am recuperat bicicleta, dar a trebuit să-l cinstesc pe patron, domnul Sorin, că a avut grijă de ea. M-a sfătuit ca, dacă vreau să fac plimbări prin oraș, să evit zonele cu blocuri, unde sunt haite de câini care atacă bicicliștii. Să mă plimb mai ales în zona Intim și Alea CFR unde s-a asfaltat cu prioritate, că de acolo au venit la alegerile locale, cele mai multe voturi. L-am ascultat și așa am și făcut. Când am ajuns acasă, am văzut că aveam cauciucurile murdare de baligă, deși nu-mi amintesc să fi văzut vreo căruță pe traseu.

Petru Pistol

Fidelitatea clasicismului

Vechimea noutăților

Într-un proiect de evidențiere a *vechimii noutăților*, ne oprim la o pagină din opera scriitorului creștin de limbă latină, de la începutul secolului al IV-lea, Lactantius. Opera se cheamă *Instituții divine*, fiind un tratat care încearcă să fundamenteze principiile noii învățături. Totul se face într-un dialog permanent cu învățătura profană, care-i servește apologetului creștin drept fundal întunecat spre o mai luminoasă relevare a tainelor cunoașterii divine.

În demersul de „demascare” a vetustății unor noutăți de primă pagină din repertoriul actual de gând și faptă, ne oprim siderați de *logica unui mare strateg* al secolului trecut: „Un mort este o tragedie; un milion de morți o statistică”.

Crima aceasta împotriva umanității – căci despre așa ceva este vorba – nu poate fi trecută în contul unui secol anume, ea fiind reperată de-a lungul timpurilor în formulări specifice discursului de epocă.

Iată perorația *ad rem* a scriitorului creștin din perioada Edictului de la Milano. Preferăm textul lactanțian unei perifraze în convingerea că deja prin traducere se pierde din insurgența originalului clasic:

„Ei (cinstitorii zeilor, n.n.) spun că există o virtute care îl înalță pe om la cer, dar că nu este aceea despre care discută filosofii și în care sălășluiește binele sufletului, ci aceea trupească, puterea, cu alte cuvinte. Și, cum aceasta a fost esențială pentru Hercule, el a binemeritat nemurirea.

Cine poate fi atât de redus la minte, încât să revendice forța corpului ca bun divin sau chiar uman, când și cea care aparține turmelor de animale este mai mare și totuși o simplă boală le poate frânge, bătrânețea le slăbește și le

năruie? Același vestit Hercule, pentru că observa cum mușchii săi se degradează din cauza bolii, nu a acceptat să fie însănoșit ori să ajungă bătrân, ca să nu arate cândva mai mic ori mai slab decât fusese. Oamenii au gândit că acesta a fost urcat la cer de pe rugul pe care el însuși își dăduse foc de viu, iar faptele lui, admirate în prostie, redându-le și consacându-le, le-au fixat în statui și imagini, ca să rămână pentru totdeauna monumente ale credulității celor care, pe cei care doborâseră fiare sălbatice, i-au considerat deja zei.

Poate că este vina grecilor; ei au deformat întotdeauna, lucrurile mărunte exagerându-le. Dar ai noștri (romanii, n.n.) să fi fost mai cu judecată? Ei disprețuiesc, într-adevăr, calitatea de a fi un bun atlet, pentru că nu face niciun rău, dar pe aceea demnă de un rege, deși este foarte dăunătoare de obicei, atât o admiră, încât – gândesc ei – comandanții viteji și cu spirit războinic trebuie plasați în compania zeilor. Pentru ei nu există o altă cale către nemurire decât a conduce o armată, a pustii ținuturile altora, a distruge orașe, a năruți cetăți, a măcelări ori a duce în sclavie neamuri libere. Cu siguranță, cu cât lovesc, jefuiesc ucid mai mulți oameni, cu atât se consideră mai de rang și mai vestiți și, prinși de imaginea unei glorii vane, atribuie crimelor lor numele virtuții. Eu unul aș prefera să-și măsluiască zeii doar dinuciderea fiarelor, decât să-și dea consimțământul la o nemurire atât de săngeroasă. *Dacă se întâmplă ca cineva să sugrume un singur om, este considerat pângărit și nelegiuit și nu se acceptă primirea lui în lăcașul de pe pământ al zeilor. Acela însă care a ucis nesfârșite mii de oameni, care a umplut câmpurile de sânge*

ori a înroșit apele fluviilor, este primit nu numai în templu, ba chiar în cer (s.n.).

Acestea sunt, în simetrie perfectă, cele două figuri ale gândirii omenești: antică și modernă. Agentul modern își este sieși cautiune; pandantul antic însă vine și cu scrisori de acreditare: „Astfel vorbește Africanul (Publius Cornelius Scipio Africanus, învingătorul lui Hannibal, n.n.) în *Ennius* (autorul unui poem epic intitulat *Scipio*, n.n.): «Dacă îi este permis cuiva să urce în spații cerești, doar mie-mi stă deschisă poarta cea mare». Bineînțeles, pentru că ai reușit să nimicești și să pierzi o bună parte a neamului omenesc. În ce întunecimi te afli, Africane, sau, mai curând, vai ție, poete, pentru că ai găsit de cuviință să oferi muritorilor ridicarea la cer prin măcel și sânge! Deșertăciune căreia i-a subscris și Cicero, când spune: «Adevărat este, Africane. Pentru că și lui Hercule i-a fost deschisă aceeași poartă». Ca și când oratorul, când se întâmpla asta, ar fi fost portar în cer. Nici nu știu dacă e de răs sau de plâns...” (*Inst. div.*, I, 18, 3-14).

Virtutea aceasta cardinală a „marelui strateg”, reciclată după epocă, în fapt componenta criminală, definitorie a personalității sale, este molipsitoare. Ea se insinuează ca o mâncărime în pielea omului obscur. Iar acesta bate vîguros din palme. Când, de fapt, el se scarpină obscen în public. Publicul însă nu-l detestă; dimpotrivă, intră în delir molipsitor. Chiar așa: când aplaudă, omul se scarpină în public, freamătă în libertatea-i orgiastică.

Și poate că are dreptate: dacă nu poți fi Stalin (Stalin e unul singur, înainte-mergătorul!), fii măcar închinătorul acestuia, toboșarul chermatic al virtuților agonale.

Poate că este vina grecilor; ei au deformat întotdeauna, lucrurile mărunte exagerându-le. Dar ai noștri (romanii, n.n.) să fi fost mai cu judecată?

Ne putem întreba cât de civic era sistemul monopartinic, cât de civică era cenzura! Mărturisesc că nu mă așteptam ca, la ora actuală, un condeier de limbă română să-și disprețuiască în asemenea hal cititorii.

litere

– urmare din pag. 3 –

nu-l împiedică pe adulatorul său de căpetenie să-și îndrepte fulgerele autorității d-sale stinse împotriva criticilor comunismului. Aceștia și numai aceștia s-ar conveni, în vederile d-sale “obiective”, ridiculizați: “Privind lucrurile în această lumină, stilul pamfletar-trivial în care este creionat în continuare portretul fostului regim comunist, îngropat în țările est-europene, se dovedește nu numai caduc, ci lipsit de valoare istorică. Nu caricatura e necesară, ci obiectivitatea sociologică, imparțialitatea de manual”. Ce fel de “manual”? Unul iarăși de “învățămînt politic”, vîrît pe gît cu de-a sila? Cu un adaos insultător la adresa celor ce, cunoscînd pe propria piele perioada totalitară, nu se mai pot iluziona în privința ei: “cu atît mai mult cu cît o bună parte a populației a trăit epoca și are propria reprezentare, falsul propagandistic nefăcînd decît să o deprime”. Altfel zis, adevărul e factorul care deprimă...

Dar cum vede privilegiatul Dumitru Popescu-Dumnezeu comunismul românesc? Nu altminteri decît din spatele ușilor capionate ale bosului suprem, pe lîngă care îndeplinea funcția unui lacheu de lux: “Adevărat, paralel cu unele forme populare, în țară s-au instalat din primii ani și anumite maniere politice și mentalități sociale de natură să genereze cunoscuta atmosferă ternă, cenușie, lipsită de sinceritate și bucurie omenească naturală”. Deci la asta s-ar reduce teroarea soldată cu multe sute de mii de oameni arestați, condamnați, torturați, asasinați? La o “atmosferă ternă, cenușie”? Nu sînt acestea niște eufemisme ridicule dacă n-ar fi mai întîi impudice? Și nu doar atît. E înjghebată și o listă a “meritelor” regimului apus, prin care născocirea grosieră iese la vedere precum degetele printr-o mînușă zdrențuită: “chemarea la ordine a Securității, incriminată pentru intolerabile culpe antinaționale, dreptul criticii colectivelor și indivizilor, scoaterea de sub obroc

D-ale imposturii

«realismului socialist» a artelor, eliminarea îngrădirilor cercetării științifice, deschiderea anticazonă în partid și în viața publică”. La fel și în cazul altei bazaconii: “a avut loc refluxul ferm al orientării educaționale, revenindu-se în bună parte la normalitatea unui civism clasic”. Ne putem întreba cât de civic era sistemul monopartinic, cât de civică era cenzura! Mărturisesc că nu mă așteptam ca, la ora actuală, un condeier de limbă română să-și disprețuiască în asemenea hal cititorii. Pierzînd complet firul realităților, Dumitru Popescu-Dumnezeu se avîntă precum un somnambul să înfrunte sinistrul cult al lui Stalin: “Supergrandioasele epitețe erau rezervate desigur generalisimului Stalin, calificat drept geniu al omenirii muncitoare, corifeu al științelor, părinte al popoarelor, stegar mondial al păcii, scut al progresului și civilizației, veghetor al fericirii fiecărui muncitor”. Vai, vai, vai! Dar cine, Doamne, a fost arhitectul cultului similar, un cult stalinist de la un capăt pînă la altul, consacrat lui Nicolae Ceaușescu decît autorul rîndurilor de mai sus? Cine altul a regizat, în jurul perechii dictatoriale, “o apologie deșănțată, într-un marș de fanfară comunală, asurzind cu sonorități dezacordate, aruncînd fapte absolut onorabile în derizoriu”? Împotriva cui decît împotriva lui Dumitru Popescu-Dumnezeu pot ricoșa, prin urmare, aidoma unui bumerang, propriile-i aprecieri, chipurile revoltate? “Apologetica” (...) se malformează atît de hidos încît se metamorfozează în opusul ei, ducînd la autodescalificare. Auditoriul îi întoarce spatele, sau o tolerează dacă e recompensat”. Opera principală a literaturii Dumitru Popescu-Dumnezeu rămîne fără doar și poate mitologia ceaușistă. În ziua de azi, necutezînd a mai relua tonurile înalte ale apologeticii veștejite cu un strîmb năduf, ex-practicantul său fanatic îl abordează pe tiranul odinioară zeificat cu o sfială feciorelnică: “Doar Hrușcirov, cu spontaneitatea lui țărănească, greu de

controlat, a pus întrebarea: «Dar partidul poate fi mai breaz decît oamenii care îl compun?» Ideea eclatantă ascunsă în dosul acestei nedumeriri a fost preluată, la un moment dat, și de N. Ceaușescu, dar paznicii dogmei de la Kremlin au înăbușit-o și a fost dată uitării”. Lașitate care ar fi convenit și idolului său...

Așchiile din limba de lemn se întîlnesc astfel cu scîncetele neputinței, incredibilele scorniri cu izbucnirile de ură împotriva ordinii democratice care se instaurează trudnic. Deslușim în judecata distorsionată a perdantului un soi de imundă compensație. Dacă trecutul totalitar nu mai poate fi nici reînviat nici absolvit, să denigrăm măcar prezentul. Cu resturile unei energii angajate pe un fâgaș malefic, în figurile unei ricanări ce stupefiază. Totul sub semnul “abjecției”. Țara e socotită de către Dumitru Popescu-Dumnezeu a fi “plină de politici minore, unilaterale, abia diferențiate între ele, partide identificîndu-se cît de cît doar prin embleme și prin lideri de carton, clonați după prototipul nou al politicianului șters, incult, cu o retorică goală și incontinentă, demagog lipsit de scrupule și mahalagiu”. Atîta doar că se petrece, chiar fără voia autorului, un transfer fidel al trăsăturilor sistemului comunist în prezent. Oare nu ne-am emancipat deloc? Oare ceea ce adoratorul lui Ceaușescu socotește că sînt tarele prezentului nu confirmă tocmai transplantarea tarelor comunismului într-o nouă versiune temporală? Virful acestei colecții de fățarnicii, enormități și cinisme o constituie însă neîndoios următoarea aserțiune: “Un viciu dezagreabil al comunismului (pe toate meridianele) a fost și *refuzul de a-și recunoaște erorile*”. Întrucît justificarea categorică a observației e chiar comportarea lui Dumitru Popescu-Dumnezeu. În fine, un adevăr țîșnește exploziv din galimatiasul d-sale.

GHEORGHE GRIGURCU

Carte străină

Năstrușnicul „asambleur de arhipelaguri”

Vahé Godel (născut la Geneva în 1931 dintr-o mamă armeană și un tată elvețian) este unul dintre cei mai activi și mai originali poeți postmoderni contemporani. Prin excelență transfrontalieră, poezia sa dinamică plină de surprize, rezultată dintr-o neobosită explorare a realității se remarcă printr-o scriitură aflată într-un neîntrerupt proces de glisare, printr-o poliritmie deosebit de bogată, printr-o imagistică de foarte multe ori halucinantă, printr-o viziune tragică și, totodată osiriacă, prin neostoita-i vervă transgresatoare.

În volumul *Aici altunde* (apărut în 2000, tradus de Gabriela și Constantin Abăluță, publicat de Editura *Universal Dalsi* în 2002) nonconformistul autor reușește să-și pună din plin în valoare capacitatea de a frecventa o seamă de „locuri limitrofe”, acolo „unde trăiesc în simbioză cântul și povestirea, ritmul și acțiunea, narativul și de «nepovestitul»”.

Moartea bunicului (pusă în temă în dramaticul text narativo-poetic Bunicul) e prezentată de poetul de formație suprarealistă într-o manieră apocaliptică, profund dezintegratoare, impresionând prin violența-i metodică, atrăgându-ne insistent atenția asupra inevitabilității descompunerii oricărei ființe umane (a cărei dezaureolare e în cele din urmă implacabilă).

În poemul în proză *Pisica* ni se atrage atenția asupra faptului că „natura își păstrează secretele ei”, e explorată cu nesaț realitatea imediată, atât de bogată în forme, în apariții, în lucruri mărunte, dar pline de viață, ni-i înfățișat cu multă subtilitate momentul trecerii de la zi la noapte, e adusă în prim plan misterioasa doamnă Jérôme, fină „poseoare de pisică”, iubitoare de negru, stăpâna unei case vetuste, a cărei „structură se fărâmițează” și a cărei „zugrăveală se scorojește”, își face apariția însuși poetul care ține să fie recunoscut ca „vânător” de umbre, asambleur de arhipelaguri, paznic al bortelor, băutor de cerneală, mâncător de cenușă, paznic al pielii fine, săpător de abise, înghițitor de chei, spălător de izvoare, traficant de cuvinte, paznic al nopților”.

Tematizând curajos agresiunea, textul intitulat *Ulița păsărilor* ne oferă niște abrupte imagini din hiperagitata viață urbană, unde crima de multe ori nemotivată este la ea acasă, unde relațiile umane se deteriorează considerabil, unde cei mai insolenți devin indezirabili din cauza comportării lor agresive, unde victimele coabitează cu călăii atâta timp cât celor mai de pe urmă li-i aminte să le lase în viață, unde păsările continuă totuși să cânte, nelăsându-se cătuși de puțin intimidat de vreo atrocitate petrecută în bulversatul spațiu uman.

Subintitulat „autoportretul unui frontaliar”, poemul în proză *Sentimentul naturii* ne face cunoscute „drumurile preferate” ale poetului – călător ce se descoperă „întotdeauna” „puțin altunde”, ce, aidoma lui Francis Ponge, simte nevoia să treacă «de partea lucrurilor» aparent insignifiante, dar indispensabile alcătuirii minunatei texturi a realității, ce constată că, străbătând lumea în lung și în lat, „mirările și îndoilele” sale „continuă să se înmulțească”, în pofida unor „goluri de memorie”, ce nu ezită să-și sfideze propria condiție frontaliară, căutând să viețuiască, mereu puțin dincolo”, să dea curs așadar celor mai tenace, mai pregnante imbolduri transfrontaliere, dezmarginitoare.

Râvnind să găsească „limba rădăcinilor”, autorul (ce se vrea mai degrabă un operator de limbaj decât un inspirat) opusului poetic *Dintr-un același deșert până într-o aceeași noapte* se simte grozav de neajutorat de fracturat, pradă unei crize de identitate, rătăcit într-un „multiplu labirint fără capăt”, tentat să avanseze „spre albul originar al

palimpsestului”, convins că „orice legătură decurge dintr-o ruptură” după cum, „orice ruptură dă naștere unei legături”, pregătit să urmeze „un itinerariu fabulos”, percepându-se, mai fără vlagă ca niciodată, despuiat, sfârtecat.

„Totul, în aceste locuri cândva prospere și încântătoare ne încunoștințează poetul în *Orașul vântului* – respiră azi abandonul, dezolarea, moartea”, contrapunând într-un mod deprimitant fascinantul peisaj urban de altădată pe care oamenii l-au înzestrat din abundență, cu frumuseți și sobrietate, dându-ne de înțeles că istoria nemenajantă își distruge mărețele plăsmuiri.

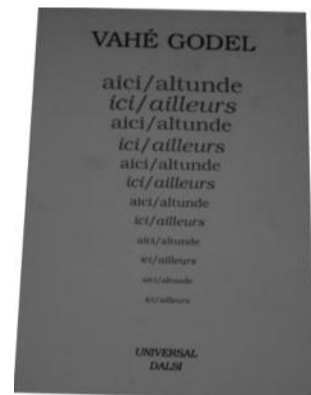
În „scurtele însemnări” ce se intitulează *Soare gât tăiat* dimensiunea metapoetică devine precumpănitoare (ca să nu zicem de-a dreptul obsesivă). În consecință ni-i dat să aflăm că „poemul e trupul restituit – recreat – al lui Osiris: împreună loc și legătură”, că „scriitura-i „trup și strigăt”, că „un cântec nici nu există – nu este viabil – dacă nu are două tășuri”, că „poetul își investește aurul în vid, el meditează la «ceea ce nu poate fi posedat»”, că „orice text mistic este, într-un fel sau altul, talisman ori remediu”, condensându-se mult de tot.

Pe măsură ce trece de la amplul poem în proză la poemul concentrat, Vahé Godel profită de lirismul contorsionat – intensiv spre a pătrunde pe scurtătură în miezul lucrurilor, spre a ne comunica în cel mai vibrant și mai fulgurant mod cu putință, revelațiile sale capitale, spre a ne prezenta mitologia sa personală (din care nu lipsesc simbolurile ascensionale sau descensionale, imaginile blânde ori contondente) precum și unele idiosincrazii mai mult sau mai puțin stânjenitoare (decât că destul de bine asimilate din punct de vedere liric), spre a ne prezenta unele din confruntările lui aprige cu lumea care, ieșită adeseori din țâțâni, tinde să-l offenseze fără niciun fel de menajamente, să atenteze la libertatea și la demnitatea sa, să-i sfărtece identitatea, spre a-și face evidente sentimentele jubilatelor ori, dimpotrivă, pe cele elegiace (provocate, nu doar odată, de pierderea unor repere axiale, de nefericita situație „la confluența ordinii cu haosul”), spre a ne introduce în apăsătoarea ambianță ticsită de tot felul de „năruiri și sfărâmături”, spre a ne mărturisi (cu franchețe și profunzimea ce-i sunt constitutive de o bună bucată de vreme) spaima de a nu fi iubit tocmai atunci când ar avea, poate, o puternică nevoie de iubire (întru recentrarea condiției sale umane puse la grea încercare), spre a-și exprima convingerea metapoetică (atât de sugestivă) că uneori „cea mai mică flacăra inventează o scriitură”, spre a ne face cunoștință cu spectralul „loc al mortului” (de o mobilitate transcendentă) ce fusese cândva un maestru fără egal sau cu „cei mai lacomi/complici ai morții” (ce nu conțenească și-și ducă la capăt inevitabila misiune descompunătoare), spre a ni-l aduce cât se poate de aproape pe „călătorul” ce „își reamintește/ țelul călătoriei sale” orișunde s-ar afla, spre a ne dezvălui inepuizabila-i fascinație față de teribila „lege a numerelor”, spre a ne atrage atenția asupra subtilei relații dialectice realizate între „aici” și „altunde” sub forma unei complementarități incitante.

De o complexitate remarcabilă, întruna mânăta mai departe de impulsul transgresării infatigabile, cătuși de puțin dispusă să semneze vreun pact cu inerția, cu discursivitatea, cu blazarea, scriitura godeliană nu conținește să-și croiască drum printre aparențele încâlcite, să depună mărturie despre inconsistența atâtor întocmiri lumești (de care oamenii se agață cu tot dinadinsul pentru a-și justifica într-o măsură oarecare prezența pe tragica scenă a existenței).

În volumul *Aici altunde (...)* nonconformistul autor reușește să-și pună din plin în valoare capacitatea de a frecventa o seamă de „locuri limitrofe”, acolo „unde trăiesc în simbioză cântul și povestirea, ritmul și acțiunea, narativul și de «nepovestitul»”.

„Mă uit la toamnă peste umăr” de Costin Armand Banu

Placheta cu care a debutat Costin Armand Banu, apărută la Editura *Pro Transilvania* în 2005, conține patru secțiuni: *Vatra sângelui*, *Poarta anotimpurilor*, *Cântecul chemării și Labirintul destinului*.

Pentru început, autorul dezvăluie sinceritate și destule încercări notabile, în efortul de a-și depăși condiția. Titlul plachetei este scos dintr-un poem care este chiar moto-ul acesteia: „Mă uit la toamnă/Și mi-e dor de vremea când/mă imprimăvăram răsând.../Mă uit la toamnă/peste umăr:/nebuno, frunzele mă faci/să-mi număr...”

Deosebit de sensibil este poemul *Mănușile*, fapt ce ține de afecțiunea paternă a debutantului. Din a doua secțiune, remarcăm catrenul *Octombrie*: „S-a înclinat lumina, s-a îngălbenit,/au început să bată vânturile năvălășe,/pe dealuri merii s-au sălbăticit,/se-aruncă merele din ei, sinucigașe.” Poemul *După* urmează celui citat, unde autorul se află mai în largul expresiei și al poeziei, ceea ce denotă o maturitate poetică în devenire, iar *Decembrie* nu e departe, ca valoare, de ultimul citat. Remarcăm încă trei versuri din *Mai ningea*: „Pe străzi, numai eu cu gândurile,/privind la țurțurii care/stăteau atârnați de

picioare.”

Din secțiunea a patra a cărții sunt de amintit: *Mi-ai fost smulsă, Biserica din suflet, De tot și de toate* - unde autorul devine nepăsător la focul ce arde pe câmp și în noapte sau cel din mine și simte nevoia somnului, parcă obosit.

Tușa inspirației atinge, ușor, atmosfera bacoviană în *Mi-e vremea gri*. Izbutit este poemul *Am închis ochii pentru o noapte* - și ne-am bucura dacă în viitoarea carte am întâlni cât mai multe poeme de această factură. Îl redăm: „La începutul vieții am încărcat o armă/cu zilele mele/și de atunci trag întruna./De fiecare dată când trag,/închid ochii pentru o noapte./Când îi deschid, se mai aude/încă ecoul împușcăturii/se mai aude încă mirosul/zilei de ieri...” De altfel, debutantul nu este un caz singular, unde poemele, ușor naive, însoțite de sinceritate, sunt dublate de poeme aproape mature, nu de puține ori surprinzătoare. C.A. Banu va ști, pe viitor, să-și selecteze poezia care îl va caracteriza.

Suprarealist ni se pare a fi *În căușul lor*, unde autorul se vede cu corpul mic... Dar să exemplificăm: „De mi-ar fi mâinile mai

mari,/palmele mai bătătorite/și corpul mai mic,/mi l-aș acoperi cu ele./Ascuns în căușul mâinilor,/privind lumea printre degete,/m-aș putea simți în siguranță./Când mi-ar dispărea frica/aș ridica un deget,/să mă strecor afară.” Concis este poemul - cum ar fi putut fi altfel - *Sensibilitatea mea*: „Un membru amputat/de viața pe care o duc,/se încăpățânează,/să se regenereze.” Neputincios în fața timpului și, totodată, neîncrezător, se vede în *Când am ales piatra*. Interesant jocul de cuvinte din poemul *Nu am*.

Pendulând între nostalgie, poftă de viață și victorie în fața morții, autorul dă naștere unui distih memorabil: „Ai să-ți tocești coasa sinistră și sumanul greu,/în pofta de viață și în râsul meu.” - *Sfidare morții*. Introvertit, poetul sau acel alter ego, se simte ca un lup în cușcă, în poemul cu același titlu. Ca o sentință sună *Singurătatea*.

Secțiunea a patra care, amintim, se numește *Labirintul destinului*, ni se pare cea mai conturată.

Placheta este o promisiune frumoasă, iar titlul un poem într-un vers.

RADU CANGE

Placheta este o promisiune frumoasă, iar titlul un poem într-un vers.

CRONICI

Festivalul Național de Literatură „Marin Preda” – ediția a XIV-a

În zilele de 24-26 septembrie, la Alexandria, Siliștea Gumești și Roșiorii de Vede s-a desfășurat Festivalul „Marin Preda”, ediția cu numărul 14.

După cuvântul de deschidere al Elenei Popa, directoarea Centrului de Creație Teleorman, al lui Adrian Gâdea, Președintele Consiliului Județean Teleorman, al senatorului Timotei Stuparu, a avut loc Simpozionul *Marin Preda – confesiune și romanesc*, simpozion moderat de criticul literar Nicolae Oprea. Au prezentat comunicări

Sorin Preda, Ana Dobre, Ștefan Mitroi, Peter Sragher, Florea Miu, Marin Iancu, Nicoleta Milea, Gheorghe Stroe.

A urmat festivitatea de decernare a premiilor festivalului. Un juriu format din Horia Gârbea (președinte), Dumitru Augustin Doman, Florentin Popescu, Mihai Stan, Rodica Lăzărescu și Florea Burtan, a acordat următoarele premii: Premiul „Marin Preda” și Premiul Revistei „Luceafărul de dimineață” - **Cezar-Mihai Pârlog** (București); Premiul I și Premiul Revistei „Argeș” - Mariana Dobrică (Craiova); Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Bucureștiul literar și artistic” - Aura Lupan (București); Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Litere” - Isabella Drăghici (București); Premiul al III-lea și Premiul Revistei „Pro Saeculum” - Laur Cavachi (Constanța); Premiul al III-lea și Premiul Revistei „Caligraf” - B.M. Ionescu-Lupeanu (București).

Mai multe edituri prezente și-au prezentat ultimele noutăți.

În încheierea zilei la Alexandria, a fost lansat romanul *Să locuiești într-un lătrat de câine* de Ștefan Mitroi, lansare moderată de Horia Gârbea. Au vorbit despre carte Ana Dobre, Dumitru Augustin Doman, Corneliu Ostahie, Sorin Preda, Gheorghe Stroe și, desigur, „inculpatul” Ștefan Mitroi.

Cu o zi înainte, la Roșiorii de Vede, a fost lansat volumul de poezii *Ploi în oglinzi* de Florina Isache, eveniment la care au vorbit criticul Nicolae Oprea, Liviu Comșia, Dumitru Augustin Doman.

A avut loc tradiționala deplasare la Siliștea Gumești, în fața casei autorilor *Moromeților* și la Centrul Memorial Marin Preda.

Organizatorul de suflet și extrem de discret a fost, ca de obicei, istoricul literar Stan V. Cristea.

Din lunga listă de invitați, alcătuim această listă fatalmente incompletă: Adrian Bucurescu, Titi Damian, Ștefan Dorgoșan, Rodian Drăgoi, Horia Gârbea, Rodica Lăzărescu, Victoria Milescu, Ștefan Mitroi, Florea Miu, Nicolae Oprea, Corneliu Ostahie, Florentin Popescu, Sorin Preda, Peter Sragher, Mihai Stan, Florea Burtan, Ana Dobre, Florina Isache, Liviu Nanu...

Confesiunea diaristică

Lui Marin Preda i-a lipsit, fără-ndoială, vocația de diarist, în genul lui Ion D. Sârbu sau Mircea Zăciu.

Jurnalul intim al lui Marin Preda, confiscat de Securitate la moartea scriitorului și pus în circulație editorială cu bizară întârziere (2004), datând din anii 1958-59 și 1964, constituie un *jurnal de criză* sau, alfel spus, un jurnal al surmontării crizei de creație cu dublă cauză existențială: boala psihică și iubirea conjugală ratată. În punctul inițial, scriitorul nu acceptă drama declanșată de Aurora Cornu, dar se lasă, treptat, copleșit de suferință și devine propriul său *erou*. Se proiectează, așadar, într-un erou literar ca atare – de literatură diaristică, în acest caz – care se lamentează (sanționându-și, totuși, lucid lamentările), rememorează scene

obsesiei moral-afective. Scriitorul pare să-și regăsească echilibrul disimulându-se în personaj, deși așteaptă momentul salvator al ieșirii din această condiție. Nu își ascunde regretul că literatura diaristică s-a substituit beletristicii, dar e convins că jurnalul va exista atât cât va dura criza. Când își recitește însemnările zilnice se arată surprins de banalitatea suferinței transcrise în absența autocenzurii artistice. Jurnalul crizei morale va fi suspendat doar atunci când despărțirea de Aurora Cornu devine irevocabilă, oficializată prin divorț. Va reveni, totuși, la jurnalul „părăsit”, când trece din nou printr-o experiență existențială nefastă, experiența bolii recurente, dar se arată iarăși nemulțumit de condiția sa de autor confesiv care își ignoră vocația de prozator, de creator de universuri.

Lui Marin Preda i-a lipsit, fără-ndoială, vocația de diarist, în genul lui Ion D. Sârbu sau Mircea Zăciu. Neîncrederea prozatorului în valoarea jurnalului intim este alimentată de lectura altor jurnale, al lui Lev Tolstoi în primul rând, care e acuzat că nu și-a cenzurat „notele” zilnice, oferind cititorului un document derizoriu. Ajunge, astfel, să se alieze cu opinia lui G. Călinescu despre „nonsensul” conceperii unui jurnal în scopul publicării lui antume („a scrie un jurnal intim cu scopul de a-l da publicității e un nonsens. Publicarea unui jurnal e treaba posterității, scrierea lui e o necesitate intimă, dovedită de însăși mărturisirile făcute de el”). Dar nu e lipsit de semnificație faptul că Preda se contrazice în alt context, adresându-se unui cititor prezumtiv al jurnalului său intim.

Experiența diaristică reprezintă, în fond, pentru autorul *Moromeților* o modalitate de a-și resuscita „pofta” de a scrie roman. Jurnalul devine, alfel spus, un *anfiteatru* al creației literare (al fabulației, cum îi zice prozatorul). Este un loc de așteptare chinuitoare, locul tatonării subiectului (subiectelor), cum notează cu obstință în *Jurnalul intim*, convins că numai scrisul îl poate salva. „Scrisul” constituie, desigur, echivalentul creației românești. „În literatură, în creație, acolo se află domnia spiritului meu, în viață fiind vulnerabil și sclav în goana după

iluzoria fericire” – notează, conchizând definitoriu – în 31 august 1958.

În mod nescontat, drama conjugală și depresiunea nervoasă accentuează slăbiciunea estetică, ezitățile și, în genere, orientarea păgubitoare a prozatorului. Descumpănirea din plan existențial – din anii proletcultiști – produce, fatalmente, erori de laborator. Tânărul Preda, de pildă, nu ezită să se gândească la un roman despre Ho Și Min, a cărui biografie dramatică i-a fost povestită în timpul călătoriei sale de-o lună în Vietnam, în 1957 („Pentru ce nu scrii nimic despre acest om. E marele tău erou, umilit și obidit...”). Sau proiectează alte romane „spectaculoase” precum *Marioara Fântână* și, mai târziu, *Adam Fântână*. Dar autocenzura scriitorului deja format funcționează în cele din urmă, intuiția sau simțul estetic îl fac să ocolească eșecul. Proiectele lui se modifică radical pe drumul ieșirii din criză; cel mai interesant dintre ele fiind al tetralogiei *Comedia țărănească*, anunțat în 1967, când definitivează volumul al II-lea din *Moromeții*.

Este oarecum neclar de ce scriitorul a înlocuit, la sfârșitul incursiunii sale diaristice, *Jurnalul intim* cu altul *foarte intim*. Superlativul, forțat, sugerează, într-adevăr, un regim secret al însemnărilor zilnice (de fapt, cu mari sincope între zile). Poate că scriitorul a vrut să păstreze pentru sine evocarea afectuoasă a părinților sau opinia incisivă despre morală scriitorilor contemporani, „obsedați de ierarhie” și ahtiați după bunuri și privilegii („Săraci și ignorați am avut pe Eminescu și Caragiale, bogați nu vom avea decât lăncrânjeni, beniuci, jebeleni, stoeni. Adică nimic”. Mai sigur, caracterul clandestin al ultimului jurnal derivă din constatarea amară că un „regim popular” (eufemism pentru: regimul comunist) determină alienarea scriitorului, împingându-l spre singurătate și sinucidere: „Un regim popular micșorează atât de mult numărul scriitorilor nemulțumiți, încât cei care rămân nu mai au altceva de făcut decât să renunțe sau să se sinucidă. Să renunțe la ce? ar întreba unul din cei nemulțumiți”).

NICOLAE OPREA

premonitorii în legătură cu femeia iubită și încearcă să depășească, prin rațiune, impasul dramatic. Este un erou, dacă nu melodramatic, ușor patetic, fără să lase patetismul să-i anuleze luciditatea analitică.

Statutul de erou este, semnificativ, condiționat de existența sau voința de continuare a exercițiului diaristic. Jurnalul – ca *teatru al despărțirii și al bolii* – constituie o cale de refugiu, o modalitate de anihilare a